

УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ – ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

О. Гаврик к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

І. Свиноус, магістр

Білоцерківський національний аграрний університет

Характерними особливостями сільського господарства щодо формування трансакційних витрат в аграрному секторі порівняно з іншими галузями національного господарства є його велика залежність від природного середовища і біологічних процесів, що зумовлює прояв низької стійкості та прогнозованості його розвитку.

Слід зазначити наявність характерного для аграрного сектору підвищеного виробничого ризику, пов'язаного із тим, що основна частина сільгоспугідь знаходиться в зоні ризикованого землеробства, що зумовлює значні витрати на пошук й обробку інформації про стан ринку, а також витрати опортуністичної поведінки (витрати, пов'язані з порушенням умов оплати за поставлену продукцію; витрати на стягнення дебіторської заборгованості; витрати, пов'язані з порушенням суб'єктами зовнішнього середовища умов постачання ресурсів щодо термінів, комплектності та якості; витрати, пов'язані з контролем дотримання умов угод суб'єктами зовнішнього середовища; витрати, пов'язані з ухилянням працівників від роботи, витрати, пов'язані з опортуністичною менеджерів по відношенню до власників підприємства, витрати, пов'язані з опортуністичною менеджерів різних рівнів управління по відношенню до підлеглих; оплата послуг представників органів державної влади, витрати на утримання інших організацій, витрати, що пов'язані з ухилянням від правових санкцій, витрати, що пов'язані з ухилянням від податків та нарахувань на заробітну плату; витрати, пов'язані з отриманням ділової інформації, що не є вільною для доступу); – циклічність, сезонність сільськогосподарської діяльності; висока частка основних фондів у структурі фінансових коштів; обмежений перелив факторів виробництва сільського господарства в інші сектори економіки – все це робить аграрну галузь непривабливою для інвестування капіталу й створює значні труднощі в отриманні комерційних кредитів – як довгострокових, так і короткострокових (насамперед для проведення посівних робіт); сільськогосподарська діяльність пов'язана із землею; подовжений виробничий цикл зумовлює труднощі щодо гнучкого реагування на зміни кон'юнктури ринку; внаслідок швидкоплинного характеру деяких видів сільгосппродукції вимагають формування потужностей розподільчої логістики та має місце прояв диктату організацій зі зберігання, транспортування та торгівлі на сільськогосподарських товаровиробників; відсутність механізмів та інституцій щодо формування передумов для узгодженої цінової політики на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства. За таких умов сільськогосподарські виробники не отримують реальних цін, хоча на перший погляд, може скластися переконання про наявність вільної взаємодії попиту і пропозиції, однак із врахуванням низької

цінової еластичності попиту на продукти харчування сільськогосподарське виробництво є чутливим до коливань попиту. Проявами цієї особливості можуть бути схильність сільськогосподарської галузі до криз надвиробництва; низька транспортабельність багатьох видів продукції внаслідок низької вартості продукції сільського господарства (картоплі, кормів та ін.), що зумовлює за собою обмежені ринки збуту, оскільки перевезення продукції на великі відстані буде економічно не вигідним. Вищеперераховані риси сільськогосподарського виробництва ставлять його у відособлене положення в економічній системі, де величина трансакційних витрат значно перевищує раціональні межі та має стійку тенденцію до зростання.

Взаємодіючи із зовнішнім середовищем, підприємства відчують його вплив на формування внутрішнього потенціалу та величину трансакційних витрат. З метою зниження трансакційних витрат вони здійснюють удосконалення організації виробництва та збуту, раціональну концентрацію виробничих ресурсів, що сприяє економії на масштабах діяльності, розвиток інтеграції - вперед та інтеграції - назад, що також впливає на зниження трансакційних витрат на одиницю продукції.

Розглянемо підходи до класифікації трансакційних витрат. Науковці виділяють дві основні групи трансакційних витрат: явні та неявні [1].

До явних трансакційних витрат відносять витрати, які відображаються в регістрах бухгалтерського обліку по рахунках 91–97. До неявних – витрати, які не відображені у фінансовому обліку, але впливають на кінцевий фінансовий результат. До них відносять упущену вигоду, яка виникає при виборі альтернативних варіантів; зовнішні втрати у результаті реалізації продукції в терміни і за цінами в збиток власної вигоди, втрати фізичного обсягу продукції в процесі реалізації; внутрішні втрати всередині підприємства під дією певних обставин.

За джерелом виникнення доцільно розрізняти внутрішні та зовнішні трансакційні витрати. Для внутрішніх трансакційних витрат сформовані наступні класифікаційні ознаки: трансакційні витрати на забезпечення постачальницько-збутової функції та витрати на забезпечення функціонування обліково-аналітичної системи (формування інформаційних баз, організація облікових процесів, аналізу і контролю); управлінські витрати; витрати пов'язані з формуванням стандартів виробництва, норм тощо.

До зовнішніх трансакційних витрат належать витрати на рекламу, одержання консультаційних, аудиторських послуг; витрати на оренду торгових точок, страхування; держмити, штрафи, екологічні та санітарні платежі; послуги банків, недоотримана виручка.

Як зазначають науковці, оптимальною слід вважати ситуацію, коли внутрішні трансакційні витрати дорівнюють зовнішнім, однак досягненню трансакційної економічної рівноваги перешкоджають різні фактори, серед яких варто передусім виділити недосконалість ринку та специфічність активів [2].

Формування системи управління трансакційними витратами в сільськогосподарських підприємствах розглядається як сукупність ринкових і

внутрішньофірмових інститутів, методів та інструментів регулювання внутрішніх і зовнішніх трансакцій з метою формування раціональної величини та структури трансакційних витрат. Економічна складова оптимізації трансакційних витрат передбачає наявність методів державного та внутрішньофірмового регулювання (виявлення, облік, планування, прогнозування трансакційних витрат).

Література:

1. Очеретько Л. М., Корінець А. О. Трансакційні витрати як об'єкт управлінського обліку. Інноваційна економіка. 2013. № 1. С. 289-293.

2. Макарович В. К., Климко Т. Ю. Трансакційні витрати: обліковий аспект. Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. 2014. Вип. 3. С. 180-182.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

О. Губарик, к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Серед найважливіших проблем сучасного економічного розвитку України особливе місце займає проблема підвищення ефективності використання державних ресурсів, а разом з тим – і підвищення суспільного добробуту. Здійснення податкового контролю – одного з інструментів стабілізації потреб держави у грошових і матеріальних ресурсах, забезпечення планомірного надходження обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів – сьогодні характеризується наявністю певних недоліків і прогалин у контрольно-перевірочній роботі податкових органів, які, на наш погляд, можна систематизувати як проблеми інституційного, в чому числі, нормативно-правового, організаційно-управлінського та фінансового характеру, дослідження яких сприятиме обґрунтуванню механізмів їх вирішення для вдосконалення податкового контролю в Україні.

Розбудова відвертого та конструктивного діалогу з представниками бізнес-спільноти задля створення сприятливого бізнес-клімату – це стратегічний вектор роботи вітчизняних податкових органів, декларований Планом заходів щодо реалізації Державною фіскальною службою України Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Це має сприяти впорядковане податкове законодавство, що забезпечувало б, з одного боку, зниження податкового тиску, а з іншого – створювало умови для зростання економіки. Однак, саме у податковому законодавстві України приховується найбільше проблем, що гальмують це зростання.

До прийняття ПКУ розвиток вітчизняного податкового контролю характеризується відсутністю чіткого та всеохоплюючого законодавчого забезпечення, що регулювало б діяльність органів податкового контролю. Натомість існувала значна кількість часто не взаємоузгоджених між собою